

Ю. И. Кагарлицкий. – М. : научно-издательский центр «Ладомир»; Наука, 2007. – 715 с.

23. *Черниенко В. А.* Идентичность как нарративное понятие / В. А. Черниенко // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна «Філософські перипетії». – 2006. – № 734. – С. 78–85.

24. *Шудря Є.* Подвижниця народного мистецтва / Є. Шудря ; за редакцією М. Селівачова : біобібліографічні нариси. – К. : ред. вісника «АНТ», 2003. – Зошит 1. – 64 с.

25. *Шудря Є.* Подвижниця народного мистецтва / Є. Шудря ; за редакцією М. Селівачова : біобібліографічні нариси. – К. : Вісник «Ант» ; ДП «Нора-Друк», 2005. – Зошит 2. – 64 с.

26. *Эпштейн Михаил.* Таня, Пушкин и деньги : Жизнь как нарратив и тезаурус / Михаил Эпштейн // Москов. психотерапевт. журнал. – 2007. – № 4. – С. 47–56.

УДК 02:929:004.65

Володимир Попик,

перший заступник генерального директора НБУВ,
директор Інституту біографічних досліджень НБУВ,
канд. іст. наук

МІСЦЕ І РОЛЬ БІБЛІОТЕК У ФОРМУВАННІ ТА ІНТЕГРАЦІЇ РЕСУРСІВ БІОГРАФІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У статті розглядаються місце і можливості бібліотек у формуванні та інтеграції ресурсів біографічної інформації про діячів історії та культури минулого, а також відомих сучасників. Аналізується досвід ряду найбільших бібліотек світу у нагромадженні і систематизації друкованих та електронних біографічних інформаційних ресурсів, здійсненні науково-методичної та консультативної роботи з читачами, підготовці путівників по фондах бібліотек, біобібліографічних покажчиків, словників і довідників.

Ключові слова: бібліотеки, історико-біографічна інформація, електронні ресурси, бази даних, біобібліографія.

Наш час позначений стрімким зростанням інтересу до біографічної інформації, як історико-меморіальної, так і присвяченої сучасникам. Суспільно-політичні, культурні та соціально-психологічні чинники цього явища вже стали об'єктом спеціальних досліджень істориків та культурологів [1]. Забезпечення потреб сфер науки, освіти, культури, державного управління, міжнародних відносин у біографічній інформації здійснюється шляхом невинного поповнення як друкованих, так і електронних ресурсів, завдяки діяльності книжкових і журнальних видавництв, формуванню електронних баз даних, електронних бібліотек, відкритих архівів, комплексних медіаресурсів інформаційних корпорацій, спеціальних каналів та програм телебачення.

Нині, в час швидкого розвитку електронного інформаційного середовища, може скластися враження, що ця справа спроможна успішно розвиватися й поза системою традиційних бібліотечних установ, на організаційно-технічній основі інформаційних корпорацій, окремих видавничих центрів, книготоргівельних мереж та інформаційних проєктів, що здійснюються різними науковими, освітніми, культурними установами, громадськими організаціями і приватними ініціативами. Однак, такі уявлення є досить вразливими. Вони не враховують ролі, досвіду, всіх реальних

та потенційних можливостей бібліотечних установ як потужних інтеграторів інформації, у справі її упорядкування, систематизації, інтелектуального опрацювання нагромаджених матеріалів, їх попередньої підготовки для використання безпосередніми споживачами і перетворення таким чином на ресурси корисної і запитуваної читачами бібліотек і віддаленими користувачами електронних мереж інформації.

У конкуренції в інформаційному просторі, яка розвивається нині між електронними інформаційними центрами і бібліотеками, у останніх є свої серйозні переваги. Щоб вповні зрозуміти це, необхідно досягнути всю хаотичність і різновекторність формування ресурсів сучасного світового електронного інформаційного простору, його гострі кризові проблеми, обумовлені невпинно зростаючим переважанням у мережі Інтернет «інформаційного шуму», з яким не в змозі впоратися сучасні автоматизовані пошукові системи. За таких умов об'єктивно не може не зростати значення бібліотек, як бібліографічних, науково-методичних, консультативних центрів, здатних інтегрувати наявні масиви інформації, систематизувати їх, оцінити, виокремити нове, принципово важливе, те, що є подією в інтелектуальному і культурному житті, від «інформаційного шуму», зорієнтувати різні категорії читачів щодо пошуку необхідних їм даних.

Сказане повною мірою стосується формування та використання ресурсів біографічної та спорідненої з нею генеалогічної, краєзнавчої інформації. Переваги бібліотек у цій сфері базуються на вироблених ними впродовж тривалого часу традиціях створення високоінтелектуальних інформаційних продуктів – каталогів і путівників по книжкових та рукописних фондах і колекціях, тематичних картотек, бібліографій і біобібліографій, баз даних, науково-методичних та рекомендаційних матеріалів, які укладалися спочатку у рукописній та друкованій формі, а нині успішно входять у електронний інформаційний простір. Нарешті, можливості бібліотек пов'язані з традиціями організації тематичних виставок (нині, зокрема, і віртуальних), особливо – ювілейних, персональних, презентацій новинок історико-біографічної літератури, проведенням наукових семінарів, читань, конференцій.

Певний досвід такої роботи бібліотеками України вже нагромаджено. Він є основою для їх дієвої участі у подальшому розвитку інформаційно-біографічної справи. Проте, для набуття справжнього динамізму цей напрям діяльності бібліотек повинен повною мірою врахувати і творчо використовувати здобутки світових лідерів бібліотечно-інформаційної справи.

Конкретних досліджень і теоретичних та методичних узагальнень у цій сфері суттєво бракує. У зарубіжній і вітчизняній літературі здебільшого окреслено лише найбільш загальні підходи щодо форм і методів діяльності бібліотечних установ у систематизації і пропаганді історико-культурної спадщини, формуванні локальних та мережових ресурсів історичної, бібліографічної та біобібліографічної [2], генеалогічної, родинної, краєзнавчо-біографічної інформації [3; 4]. Оpubліковані окремі статті з проблем предмету та історії розвитку бібліотечної біографіки [5], огляди публікацій по персоналіях діячів бібліотечної справи, що є лише окремим штрихом до окреслення проблеми в цілому [6]. Метою автора нині є доповнити існуючі поодинокі розрізнені напрацювання аналізом важливих напрямів діяльності бібліотек у сфері формування, систематизації та представлення біографічної інформації та здобутого ними на цьому шляху досвіду.

У наші дні провідні публічні бібліотеки світу, бібліотеки великих університетів, дослідницьких центрів та закладів культури здійснюють постійну цілеспрямовану роботу з формування і оприлюднення систематизованих ресурсів біографічної та біобібліографічної інформації. Вона розгортається одразу у кількох взаємопов'язаних напрямках. Йдеться, насамперед, про збирання універсальних та тематичних колекцій біографічних видань, розкриття їх змісту у біобібліографічних покажчиках і електронних картотеках, повнотекстових електронних бібліотеках, підготовку і випуск рекомендаційної анотованої бібліографії та реферативних збірників, а також про надання бібліотеками фахової консультативної й методичної допомоги читачам і віддаленим користувачам бібліотечних електронних ресурсів. Інформаційна і науково-видавнича робота бібліотек у галузі збирання і поширення біографічних знань, під впливом невпинного зростання їх значення у системі гуманітарної культури, посідає все більш помітне місце у напрямках дослідницької та культурно-просвітницької діяльності бібліотек. Органічно пов'язаними з нею є також зусилля книжкових палат, великих і малих видавничих центрів, які за своїм профілем спеціалізуються на випуску довідкової літератури, розрахованої насамперед на використання в стінах бібліотек: бібліографій та біобібліографій, різного роду біографічних та генеалогічних довідників, покажчиків, словників, універсальних та галузевих енциклопедій.

Визначальна роль у виробленні та впровадженні сучасних форм і методів формування та оприлюднення ресурсів біографічної інформації, їх поповненні й підтримці належить публічним бібліотекам національного

масштабу, насамперед тим, що належать до двадцятки найбільших бібліотек світу. Серед них – Бібліотека Конгресу США, Нью-Йоркська публічна бібліотека, Британська бібліотека, Російська державна бібліотека, Російська національна бібліотека та інші. Кожній з них притаманні власні оригінальні підходи до систематизації колекцій біографічної літератури, пропаганди біографічного знання. Вони обумовлені особливостями культури національної пам'яті різних народів, їх соціокультурної традиції, а багато у чому – і конкретними завданнями освітньої та культурної політики, визначеними державними програмами та суспільним порозумінням. Проте, загальною характерною тенденцією, що виявляється в діяльності всіх великих книгозбірень, справляє вплив на їх інформаційну, консультаційну та методичну роботу, формування електронних колекцій, є посилення зв'язків між сучасною біографією, генеалогією, родинною історією та краєзнавством. Вони все більше розглядаються у наш час як єдиний комплекс знань зі складними внутрішніми взаємозв'язками. Спробуємо розкрити ці тези на матеріалах діяльності окремих великих бібліотек, відображених на їх веб-порталах, у офіційних документах і наукових публікаціях, у структуризації і контенті електронних інформаційних ресурсів.

Бібліотекою Конгресу США, починаючи від 1815 р., сформовано найбільшу у світі колекцію американської і зарубіжної літератури з генеалогії та локальної історії [7], яка власне, за американською традицією систематизації історико-культурної інформації, і становить ядро біографічного інформаційного ресурсу, що охоплює величезну кількість імен. Такий акцент у збиральницькій та інформаційній діяльності Бібліотеки відповідає традиційно великому інтересу не лише представників національної еліти, але й простих американців до власних родоводів, які у США здавна досить повно відображалися у численних друкованих та документальних джерелах. Зауважимо, що хоча окремої спеціальної рубрики «Біографії» у інформаційній системі Бібліотеки Конгресу США немає, для розкриття ресурсів біографічної інформації тут зроблено напролюд багато. Особливо – в плані донесення до читачів різних категорій – звичайних громадян, науковців, учнів – рекомендаційної бібліографії, методичних порад, даних про наявність зовнішніх стосовно Бібліотеки інформаційних ресурсів – як американських, так і зарубіжних.

Фахівцями спеціалізованого центру, що діє на основі Читального залу локальної історії та генеалогії (Local History and Genealogy Reading Room, LH&G), підтримуються на веб-порталі Бібліотеки електронні каталоги біобібліографічних покажчиків, біографічних і генеалогічних видань

(книжок та періодики) та баз даних як по зарубіжних країнах, так і в розрізі окремих штатів і територій США [8]. Розроблено і опубліковано у друкованому та електронному вигляді різноманітні методичні й практичні путівники для читачів по фондах Бібліотеки, наприклад: з загальних питань пошуку генеалогічної інформації [9], по біографічних виданнях про видатних жінок Америки [10] тощо. Вони містять також й систематизовані рекомендаційні посилання на головні зовнішні інтернет-ресурси, з гарно складеними анотаціями, що у практичному розумінні є дуже корисним для читачів. Створено і оприлюднено для використання у читальних залах та он-лайн (не всі) зведені рекомендаційні покажчики публікацій з генеалогії та родинної історії у періодиці [11], по окремих регіонах і країнах світу, а також по усіх великих етнічних групах вихідців з різних країн, представлених у США (афроамериканцях, євреях, німцях, вихідцях з країн Скандинавії, поляках, угорцях тощо) [12]. Більшість з них включає бібліографії матеріалів – публікацій та документів, що стосуються відомих особистостей.

Інше велике зібрання біографічних видань та електронних інформаційних ресурсів Бібліотеки Конгресу США групується навколо колекції «Пам'ять Америки» (American Memory Historical Collections), формування і оприлюднення якої є одним з головних напрямів роботи Бібліотеки. Предметними рубриками каталогів, електронними путівниками та зручними засобами навігації на веб-порталі у ній виокремлено історико-біографічні та документальні видання про визначних політичних діячів США, героїв національної історії. Життя і діяльність американських президентів відображені у цифрових колекціях Бібліотеки складно структурованими базами даних, що охоплюють не лише історико-біографічні праці, але й оригінальні первинні документи, зокрема рукописи, епістолярій, офіційні папери, фотографії, а також музичні та звукові фрагменти, кінофільми, що зберігаються у різних структурних підрозділах. Вони містять також постійно доповнювану бібліографію та посилання на різноманітні зовнішні електронні ресурси, при цьому з розрахунком як на читацькі інтереси дорослих користувачів, так і на учнівську молодь [13]. Принципи організації сторінок-персоналій президентів США, гнучкого забезпечення їх смислових зв'язків з іншими електронними колекціями за рахунок інтерактивних посилань становлять значний інтерес для розбудови електронних баз просвітницької та наукової інформації, формування біографічних інтернет-архівів.

В цілому інтегрована система електронних каталогів, путівників по фондах, рекомендаційних бібліографій, баз даних Бібліотеки Конгресу США

ISSN 2224-9516 Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2012. Вип. 34 створює можливість ефективного пошуку біографічної та родовідної інформації по всіх відділах, читальних залах, електронних колекціях найбільшої книгозбірні світу, а також містить цінні дороговкази щодо використання суттєво важливих для американців світових електронних ресурсів біографічної інформації (особливо, пов'язаних з країнами походження емігрантів до США).

Зібрані і систематизовані Нью-Йоркською публічною бібліотекою (NYPL), яка теж належить до числа найбільших у світі, колекції біографічної літератури, автобіографій та документів функціонально виконують дещо інші завдання, мають власну яскраву «індивідуальність». Позбавлені необхідності повторювати загальнонаціональну патріотичну місію Бібліотеки Конгресу США у формуванні віртуального колективного портрету американського народу, вони у своїй організації роблять акцент на охопленні майже всіх історичних періодів, географічних регіонів та професій. Їх основою, «ключем», що розкриває зміст фондів і відкриває читачам шлях до біографічної інформації, є широко представлені у відкритому доступі у головному та спеціалізованих читальних залах (наприклад – мистецтва і архітектури) найважливіші існуючі у наш час довідкові біографічні видання: численні «індекси», рекомендаційні бібліографії, біографічні словники, окремі добірки біографічних видань, пов'язані з видатними особистостями або з групами осіб, представниками окремих національностей, професій тощо. Універсальним знаряддям пошуку біографічних видань слугує онлайн-каталог для дослідницьких бібліотек – CATNYP (<http://catnyp.nypl.org>) [14]. На допомогу читачам у каталозі сформовано спеціальні постійні рубрики: «Біографія XX століття», «Біографічні словники», «Біографічні індекси», «Біографічні видання», «Біографія як літературна форма». Електронний каталог оснащений також ефективними інструментами виявлення необхідної інформації про особу за предметними рубриками, які цікавлять окремих читачів (наприклад, шляхом додавання до них розширення «biography», або пошуку персоналії за прізвищем та ім'ям). Оприлюднені на веб-сайті NYPL правила містять дуже докладні специфічні рекомендації щодо цього. Наприклад, пошук біографічних даних про групи осіб пропонується здійснювати, як один з можливих варіантів, за розділами (предметними рубриками) Бібліотеки Конгресу США (www.loc.gov/catdir/cpsolcco) [14].

Доступ до біографічної інформації можливий для читачів також через підтримувані NYPL електронні ресурси, значні за обсягом колекції мікрофш. Офіційний веб-сайт Бібліотеки містить дуже докладний перелік друкованих, мікроформованих та електронних індексів, словників,

ISSN 2224-9516 Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2012. Вип. 34 енциклопедій, баз даних як універсального так і спеціального характеру – як історико-культурних, так і присвячених сучасникам. Здебільшого вони є інформаційними продуктами американських корпорацій. Зі значною повнотою у них представлені біографії діячів США, Канади, Англії, Франції, Німеччини. Особливий інтерес становлять електронні бази: «Американська національна біографія» (American National Biography), задумана як постійно поповнювана цифрова версія «Словника американської біографії» (Dictionary of American Biography), споряджена ефективною системою пошуку за різними параметрами; «Мастер-індекс біографії і генеалогії», що розкриває зміст біографічної інформації про майже 13 млн осіб у англомовних словниках та енциклопедіях; «Біографічний ресурсний центр» (Biography Resource Center), дані якого охоплюють більш ніж 150 тис. відомих особистостей з усіх регіонів світу; «Літературний ресурсний центр» (Literature Resource Center), частиною якого є база даних сучасних авторів «Contemporary Authors» [14]. У NYPL існує також спеціальна консультаційна бібліографічна служба з питань біографічної інформації, яка надає рекомендації як у стінах Бібліотеки, так і у дистантному режимі.

Величезними фондами біографічної літератури та базами електронної бібліографічної, біобібліографічної та повнотекстової інформації володіє Британська бібліотека. Згідно з засадами своєї інформаційної політики, вона здебільшого обмежує доступ до наявних баз електронної інформації – своїх, або передплачених (яких загалом налічується понад 800) читальними залами [15]. Тому в інформаційно-рекомендаційній роботі з читачами Бібліотека зосереджує їх увагу передусім на довідкових джерелах з генеалогії і родинної історії, доступних у читальних залах гуманітарних наук та їх електронних ресурсах [16]. Серед останніх – чимало загально поширених, які для великих бібліотек англомовних країн є досить обов'язковими інформаційними продуктами, як от: придбаний у Видавничого дому Саур (Мюнхен, Німеччина) електронний «Британський біографічний архів» (British Biographical Archive); вже згадувані нами американські «Мастер-індекс біографії і генеалогії» та «Біографічний індекс». У той же час у Бібліотеці представлено, наприклад, оригінальний електронний ресурс «Листи і щоденники жінок Британії та Ірландії», який нараховує понад 100 тис. аркушів документів (починаючи від XVI ст.), які містять унікальну біографічну та просопографічну інформацію [17].

Помітним явищем у практиці культурно-інформаційної роботи провідних світових бібліотек стала організація складноструктурованих, з елементами мультимедіа, віртуальних виставок, присвячених життю і діяльності визначних діячів історії і культури. Здебільшого вони тепер далеко

ISSN 2224-9516 Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2012. Вип. 34 виходять за межі традиційних бібліотечних книжкових експозицій і включають у себе не лише електронне відтворення книг, документів, рукописів, портретних зображень, але й пов'язаних з особою матеріальних пам'яток, фрагменти художніх кінофільмів або історико-художніх відеорекострукцій, запозичених з матеріалів культурологічних програм телебачення.

Покажемо для сучасного стану накопичення і поширення біографічної інформації є тісне співробітництво великих бібліотек з видавництвами та інформаційними центрами. Систематична підготовка довідкових біографічних та біобібліографічних видань вже давно значною мірою зосереджена у видавництвах, які спеціалізуються на довідковій інформації для бібліотек. Серед таких в першу чергу слід згадати знаний мюнхенський видавничий дім «K. G. Saur Verlag GmbH», відомий випуском фундаментальних словників та енциклопедій, бібліографічних довідників, розрахованих саме на бібліотечні установи. Ще в останні десятиліття ХХ ст. ним було започатковано формування всеосяжного «Всесвітнього біографічного архіву» (ВБА) як зібрання фотокопій словникових і енциклопедичних статей на мікрофішах. Реалізація цього проекту базувалася на широкому використанні бібліотечних фондів, найперше – найбільших бібліотек Німеччини. В свою чергу, занадто дорогий для окремого читача, а тому й малотиражний, інформаційний продукт призначався для використання практично лише в стінах великих публічних і наукових (університетських) бібліотек. Розтиражована на мікрофішах початкова серія ВБА – матеріали «Німецького біографічного архіву» надійшла спочатку до бібліотек Німеччини, Австрії, Швейцарії. Згодом численні національні, регіональні та тематичні серії ВБА стали поступати й до провідних книгозбірень інших країн, зокрема – Росії, де вони є у найбільших бібліотеках Москви, Санкт-Петербурга та кількох інших великих міст [18]. З часом ВБА, робота над яким продовжувалася до 2009 р., було оцифровано. В електронному вигляді він одержав найменування «Світової біографічної інформаційної системи» (World Biographical Information System, WBIS). Проте, створений на суто комерційних засадах, ВБА через свою високу ціну є доступним і нині на лазерних дисках та он-лайн переважно у читальних залах провідних бібліотек світу. Вільний ознайомчий доступ до його матеріалів у мережі Інтернет, що існував у перші роки ХХІ ст., нині фактично припинено. Не випадково в практиці бібліографічно-інформаційної роботи бібліотек є посилання на друковані та електронні індекси WBIS, а не на сам розгорнутий ресурс. Так, на веб-сайті Нью-Йорської публічної бібліотеки в рекомендаційному плані

ISSN 2224-9516 Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2012. Вип. 34 зазначено, що більша частина згаданих у індексах WBIS ресурсів по персоналіях є доступною у творах друку, на мікрофішах та в електронному форматі у фондах самої бібліотеки [19].

Так само «Мастер-індекс біографії і генеалогії» [20], у якому представлено стислі довідкові дані про мільйони людей, чиї імена починаючи від ХІХ ст. з'являлися у національних енциклопедіях та довідниках типу «Who's Who» і їм подібних, почав напрацьовуватися у США з кінця 70-х років ХХ ст. саме з розрахунку на використання в стінах бібліотек, де дослідники одразу ж могли звернутися до рекомендованої літератури. Для одержання додаткової інформації упорядники «Мастер-індексу» рекомендують читачам звертатися безпосередньо до академічних та науково-дослідницьких бібліотек [21].

Особливе місце у систематизації та оприлюдненні біографічної інформації належить власній дослідницькій діяльності бібліотек, результати якої втілюються у виданні біобібліографій, покажчиків рукописних та особових архівних фондів видатних діячів минулого, збірників документів і матеріалів про їх життєвий і творчий шлях, у проведенні наукових конференцій і читань. Ці напрями роботи займають значне місце і у роботі українських бібліотек.

Серед здобутків провідних зарубіжних бібліотек для українських читачів та дослідників-біографістів найбільший інтерес становлять біобібліографічні дослідницькі й видавничі проекти, що реалізуються у країнах слов'янського світу. Чимало з них мають безпосередній зв'язок з українським матеріалом.

Дослідження і публікації Російської державної бібліотеки (Москва) значною мірою зосереджені на створенні біобібліографій визначних діячів науки і культури та розкритті персоналій знаних вчених і працівників бібліотечної сфери. Впродовж останнього двадцятиріччя РДБ опубліковано понад 50 полібіобібліографічних та монобіобібліографічних (персональна бібліографія) довідників – окремими виданнями та у вигляді прикнижкової бібліографії [22]. На їх тлі особливо виділяється біобібліографічний словник співробітників РДБ за 1862–1917 рр. (включаючи працівників Московського публічного і Рум'янцевського музею, всього близько 500 імен) [23]. Певний інтерес становить також підготовлена і опублікована РДБ «Бібліотечна енциклопедія», у якій зібрані статті-персоналії про більш ніж 500 визначних діячів бібліотечної справи [24].

Органічний зв'язок біографіки і біобібліографії, зосередження у бібліотечних установах кваліфікованих фахівців, обумовлює характерне для світової практики об'єднання навколо бібліотек колективів дослідників-

біографістів – професіоналів і аматорів. Бібліотеки в даному випадку інтегрують читачькі інтереси і виступають інструментом їх реалізації. Саме завдяки цьому, на нашу думку, одним з напрямів наукової роботи Російської національної бібліотеки (Санкт-Петербург) стали дослідження з генеалогії та родинної історії, тісно переплетені з власне біографічними студіями. При Бібліотеці діє Інститут генеалогічних досліджень. Профілем його розробок є питання генеалогічного джерелознавства та родинно-історичної інформації; історія окремих родів; вивчення життєвого шляху діячів бібліотечної справи – працівників РНБ від часу її заснування; дослідження наукової спадщини російських генеалогів; вивчення на генеалогічному і біографічному матеріалі етнічних процесів у гетерогенному етнокультурному і поліконфесійному середовищі на прикладі населення Санкт-Петербурга. Інститут здійснює науково-організаційну підтримку діяльності Російського генеалогічного товариства (яке базується у головному корпусі РНБ по вул. Садовій, 18), бере участь у науковому забезпеченні роботи Геральдичної ради при Президентові Російської Федерації. Він провадить також значну науково-методичну і консультативну роботу з працівниками російських бібліотек та читачами (зокрема і на комерційних засадах), здійснює поповнення фондів РНБ друкованими виданнями та рукописними матеріалами, насамперед документами з родинних архівів [25]. Плани наукової роботи РНБ передбачають випуск науково-методичних та монографічних праць, підготовку і проведення спільно з Російським генеалогічним товариством традиційних Петербурзьких генеалогічних читань [26]. РНБ організуються презентації ґрунтовних біобібліографічних словників та довідників, підготовлених групою історичної бібліографії Відділу бібліографії та краєзнавства. Кілька таких видань представлено громадськості вже у нинішньому 2012 р. [27; 28; 29]. Російська національна бібліотека теж здійснює дослідження у галузі бібліотечної біографіки. Нею підготовлено фундаментальний біобіографічний словник співробітників Бібліотеки [30].

Оригінальним спрямуванням науково-видавничої роботи Бібліотеки Російської академії наук (Санкт-Петербург) стало створення електронного ресурсу біографічної інформації «Персональний склад Бібліотеки РАН» від часу її заснування у 1714 р. до наших днів [31]. Перший друкований варіант праці (сигнальний) було видано у 2006 р. в межах проекту «Книга на вимогу» [32]. Постійно поповнюваний електронний ресурс, представлений на веб-сайті РАН, охоплює вже близько двох тисяч записів біографічного характеру, бібліографію, іконографію стосовно вчених та бібліотекарів XVIII–XIX ст. [33].

Цікаві, особливо з погляду на подальші перспективи розвитку інформаційно-біографічної справи, результати здобуто Національною бібліотекою Республіки Білорусь. Нею реалізовано кілька оригінальних книжкових та електронних видавничих проектів, спрямованих на комплексне розкриття білоруської національної історико-культурної спадщини через наукову реконструкцію та опис книжкових і рукописних фондів, пов'язаних з іменами та життєвим і творчим шляхом видатних співвітчизників, історією славетних родин. Впродовж останніх років серед інших побачили світ видані на дисках у рамках міжнародних та національних проектів комплексні ресурси, структурна організація і змістове наповнення яких заслуговують на детальну увагу: «Сапегиана: книжне собрание рода Сапег» [34] (каталог книг, що входили до книгозбірень Сапег, повнотекстові копії найбільш цінних видань з колекції РНБ, матеріали з генеалогії та бібліографія з історії роду Сапег та їх бібліотек) [35]; «Бібліотека Хрептовичів» [36] (матеріали з історії бібліотеки Хрептовичів XVIII–XIX ст., повнотекстові електронні копії описів та найбільш цінних видань з фондів зарубіжних бібліотек, зокрема – НБУВ) [37]; ресурс, присвячений 170-річчю від дня народження білоруського поета, прозаїка, публіциста Францішка Богушевича (1840–1900) [38] (біографічний нарис, бібліографію творів, електронні копії перших видань письменника; бібліографія публікацій про життя і творчу діяльність, ілюстративні та фактографічні матеріали) [39]; диск «Поет краси і гармонії: до 120-річчя з дня народження Максима Богдановича (1891–1917)» [40] (біографічний нарис, бібліографія творів і публікацій про життя і творчу діяльність, образотворчі і фактографічні матеріали, електронні копії документів з фондів НББ, електронна копія першого видання збірки віршів «Вянок») [41]; «Спадщина академіка Юхима Карського: до 150-річчя від дня народження» [42] (біографічний нарис, бібліографія творів, матеріали з історії особистої бібліотеки Ю. Ф. Карського та електронна копія її рукописного каталогу, бібліографія публікацій про його життя і творчу діяльність, електронні копії архівних документів та рідкісних видань його творів з фондів НББ та Національного архіву Республіки Білорусь) [43].

Досвід роботи, досить різноманітної та різновекторної за своїм характером, пріоритетами, загальною спрямованістю, нагромаджений згаданими нами окремими великими бібліотеками, звичайно, не охоплює всієї багатогранної діяльності бібліотечних установ з систематизації та представлення читачеві біографічних і пов'язаних з ними знань, формування електронних ресурсів біографічної та біобібліографічної інформації. Однак він є важливим для українських бібліотек, оскільки

ISSN 2224-9516 Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2012. Вип. 34
інтерес до біографіки, генеалогії, родинної історії, біографічного краєзнавства зростає нині повсюдно дуже швидко. Він стимулюється як соціальними і духовними процесами, що відбуваються у сучасному світі, так і новими інформаційними можливостями, створеними електронним середовищем. Використовуючи напрацьовані у зарубіжному світі підходи, форми і методи роботи, українські бібліотеки – великі, середні і малі, універсальні публічні і спеціалізовані – зможуть більш успішно освоювати важливий сегмент інформаційного простору – систематизацію і поширення біографічної інформації. Це сприятиме повнішій реалізації суспільної ролі бібліотек як важливих осередків гуманітарної культури.

Список використаних джерел

1. Попик В. І. Світоглядні засади розвитку української біографістики та формування національних ресурсів біографічної інформації ХХ століття / В. І. Попик // Укр. біографістика : зб. наук. пр. – К., 2008. – Вип. 4. – С. 8–40.
2. Диковская Е. А. Эволюция персонально-ориентированных элементов справочно-поискового аппарата современных библиотек : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Е. А. Диковская. – Самара, 2004. – 22 с.
3. Жабко Е. Д. Коллекция как форма организации ресурсов в электронной библиотеке: к постановке проблемы / Е. Д. Жабко // Электронная библиотека : современные технологии интеграции информационных ресурсов : сб. науч. тр. – СПб : ФГБУ «Президентская библиотека им. Б. Н. Ельцина», 2011. – С. 9–25. – (Электронная библиотека ; вып. 2)
4. Маркова Н. А. Электронные биографические ресурсы / Н. А. Маркова, И. М. Адамович // Электронные библиотеки: перспективные методы и технологии, электронные коллекции : тр. XII Всерос. науч. конф. «RCDL 2010» (Казань, 13–17 окт. 2010 г. – Казань, 2010. – С. 168–176.
5. Ківшар Т. І. Українська бібліотечна біографіка ХХ – поч. ХХІ ст.: етапи й тенденції розвитку / Т. І. Ківшар // Укр. біографістика : зб. наук. пр. – К., 2011. – Вип. 8. – С. 98–147.
6. Акилина М. И. Справочные издания о персоналиях в библиотечном деле / М. И. Акилина, Е. И. Ратникова // Укр. біографістика : зб. наук. пр. – К., 2009. – Вип. 5. – С. 244–251.
7. Local History & Genealogy Reading Room [Electronic resource] // The Library of Congress. – Access mode : <http://www.loc.gov/tr/genealogy/>, free. – The name of the screen.
8. Resources for Local History and Genealogy by State [Electronic resource] // The Library of Congress. – Access mode : http://www.loc.gov/tr/genealogy/bib_guid/states/states_intro.html#top, free. – The name of the screen.
9. Genealogical research at The Library of Congress [Electronic resource]. – Washington, 2008. – 10 p. // The Library of Congress. – Access mode : http://www.loc.gov/tr/genealogy/bib_guid/research.pdf, free. – The name of the screen.

- ISSN 2224-9516 Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2012. Вип. 34
10. Searching for Female Ancestors [Electronic resource] : A Selected Bibliography. – Washington, 2006. – 13 p. // The Library of Congress. – Access mode : http://www.loc.gov/tr/genealogy/bib_guid/female.pdf, free. – The name of the screen.
 11. Genealogical Periodicals [Electronic resource] : A Guide for Research // The Library of Congress. – Access mode : http://www.loc.gov/tr/genealogy/bib_guid/genperio.html, free. – The name of the screen.
 12. Bibliographies and Guides [Electronic resource] // The Library of Congress. – Access mode : http://www.loc.gov/tr/genealogy/bib_guid/#ethnic, free. – The name of the screen.
 13. Presidents of the United States [Electronic resource] : Resource Guides // The Library of Congress. – Access mode : <http://www.loc.gov/tr/program/bib/presidents/index.html>, free. – The name of the screen.
 14. Biographical Resources [Electronic resource] // The New York Public Library. – Access mode : <http://legacy.www.nypl.org/research/chss/grd/resguides/biography/print.html>, free. – The name of the screen.
 15. Electronic databases in our reading room [Electronic resource] // British Library. – Access mode : <http://www.bl.uk/eresources/main.shtml>, free. – The name of the screen.
 16. Genealogy: reference sources [Electronic resource] // British Library. – Access mode : <http://www.bl.uk/reshelp/findhelprestype/refworks/genealogyref/genealogy.html>, free. – The name of the screen.
 17. Electronic databases – title list B: Available in the Library's Reading Rooms [Electronic resource] // British Library. – Access mode : <http://www.bl.uk/eresources/dbstptitles/eresourcesb.html#B>, free. – The name of the screen.
 18. Открытие информационной сети «Русского биографического отдела» [интервью проф. К. Заура радиостанции «Эхо Москвы», 11.04.2000] [Электронный ресурс] // Эхо Москвы. – Режим доступа : <http://echo.msk.ru/guests/421/>, свободный. – Название с экрана.
 19. Biographical Resources [Electronic resource] // The New York Public Library. – Access mode : <http://legacy.www.nypl.org/research/chss/grd/resguides/biography/print.html>, free. – The name of the screen.
 20. Biography & Genealogy Master Index (BGMI) [database on-line]. – Provo, UT, USA, The Generations Network, Inc., 2009.
 21. About Biography & Genealogy Master Index (BGMI) [Electronic resource] // Ancestry. Access mode : <http://search.ancestry.com/search/db.aspx?dbid=4394>, free. – The name of the screen.
 22. Библиографическая продукция РГБ (с 1992 г.) [Электронный ресурс] : ежегодно обновляемый указатель / ред.-сост. Г. Л. Левин. – М., 2006–2011. – 41 с. // Рос. гос. б-ка. – Режим доступа : <http://rsl.ru/datadocs/bibliorgb.pdf>, свободный. – Название с экрана.
 23. Сотрудники Российской государственной библиотеки. Московский публичный и Румянцевский музеи, 1862–1917 : биобиблиогр. Словарь / сост. : Л. М. Коваль, А. В. Теплицкая. – М. : Пашков дом, 2003. – 222 с.

24. Библиотечная энциклопедия / Рос. гос. б-ка. – М.: Пашков дом, 2007. – 130 с. : илл.

25. Институт генеалогических исследований [Электронный ресурс] // Рос. нац. б-ка. – Режим доступа: <http://www.nlr.ru/nlr/div/genealogy/>, свободный. – Название с экрана.

26. План научно-исследовательской, научно-методической и научно-организационной работы Российской национальной библиотеки на 2011 год. Раздел VI. Исследования по генеалогии и истории семей. – СПб, 2011. – 31 с. [Электронный ресурс]. // Рос. нац. б-ка. – Режим доступа: http://www.nlr.ru/nlr/docs/plan_nir_2011.pdf. – Название с экрана.

27. Новости генеалогии [Электронный ресурс] // Петербургский генеалогический портал. – Режим доступа: <http://www.petergen.com/> – Название с экрана.

28. Мурзанов Н. А. Словарь русских сенаторов. 1711–1917 гг. : матер. для биографий / Н. А. Мурзанов ; изд. подготовил Д. Н. Шилов. – СПб : Дмитрий Буланин, 2011. – 735 с., [16] л. ил., портр.

29. Кузьмин Ю. А. Российская императорская фамилия (1797–1917) : биобиблиогр. справочник / Ю. А. Кузьмин. – Изд. 2-е, доп. и испр. – СПб : Дмитрий Буланин, 2011. – 439 с.

30. Сотрудники Российской национальной библиотеки – деятели науки и культуры : биогр. словарь / редкол. Л. А. Шилов (гл. ред.) и др. – СПб, 1995–2003. – Т. 1–3.

31. Руководители и сотрудники Библиотеки РАН XVIII–XIX вв. [Электронный ресурс] : биогр. справочник // Летопись Б-ки Рос. Акад. наук / сост. : Н. Н. Елкина, В. В. Рубцов. – СПб, 2003. – Режим доступа: http://www.rasl.ru/library/personal18_19/php – Название с экрана.

32. Колпакова Н. В. Руководители и сотрудники библиотеки РАН XVIII–XIX вв. / Н. В. Колпакова, Н. Н. Елкина, В. В. Рубцов. – СПб : BODLib, 2006. – 55 с.

33. Сотрудники библиотеки 18–19 веков (о проекте). [Электронный ресурс] // Библиотека Академии наук. – Режим доступа: http://www.rasl.ru/library/personal18_19.php – Название с экрана.

34. Сапегияна: книжное собрание рода Сапег [Электронный ресурс] = Сапегияна: книгазбор роду Сапегаў / Нац. б-ка Беларуси, Рос. нац. б-ка ; сост. : Л. Г. Кирюхина, К. В. Суша. – Минск : НББ, 2011. – 1 электр. оптический диск (DVD-ROM). – 1,1 Гб.

35. Электронные издания за 2011 г. [Электронный ресурс] // Интернет-портал Национальной библиотеки Беларуси. – Режим доступа: <http://www.nlb.by/portal/page/portal/index/content?lang=ru&classId=2A54CADADA8341AB8126-BA64C2606B4F> – Название с экрана.

36. Библиотека Хрептовичей [Электронный ресурс] / Нац. б-ка Беларуси, Нац. б-ка Украины им. В. И. Вернадского ; сост. : Л. Г. Кирюхина, Л. А. Дубровина. – Минск : НББ, 2010. – 1 электр. оптический диск (DVD-ROM). – 1 Гб.

37. Электронные издания за 2009–2010 гг. [Электронный ресурс] // Интернет-портал Национальной библиотеки Беларуси. – Режим доступа : <http://www.nlb.by/portal/page/portal/index/content?lang=ru&classId=4D885812718F49F9970BCD3B620200FD>, свободный. – Название с экрана.

38. «Не пакідайце ж мовы нашай беларускай...» [Электронны рэсурс] : да 170-годдзя з дня нараджэння Францішка Багушэвіча, 1840–1900 / Нац. б-ка Беларусі ; скл. : Л. Г. Гушчынская і ін. – Мінск : НББ, 2009. – 1 электр. аптычны дыск (DVD-ROM). – 1 Гб.

39. Электронные издания за 2009–2010 гг. [Электронный ресурс] // Интернет-портал Национальной библиотеки Беларуси. – Режим доступа : <http://www.nlb.by/portal/page/portal/index/content?lang=ru&classId=58543C37897347389BFCEA7C4BAC5A8A>, свободный. – Название с экрана.

40. Паэт красы і гармоніі [Электронны рэсурс] : да 120-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча (1891?1917) / Нац. б-ка Беларусі, Літ. музей М. Багдановіча ; скл. : Л. Г. Гушчынская [і ін.]. – Мінск : НББ, 2011. – 1 электр. аптычны дыск (DVD-ROM). – 1,3 Гб.

41. Электронные издания за 2011 г. [Электронный ресурс] // Интернет-портал Национальной библиотеки Беларуси. – Режим доступа : <http://www.nlb.by/portal/page/portal/index/content?lang=ru&classId=6424485FDEAC432EA910-BB12962BA826>, свободный. – Название с экрана.

42. Спадчына акадэміка Яўхіма Карскага: да 150-годдзя з дня нараджэння [Электронны рэсурс] / скл. : В. У. Скалабан, К. В. Суша. – Мінск : НББ, 2010. – 1 электр. аптычны дыск (CD-ROM). – 1,5 Гб.

43. Электронные издания за 2009–2010 гг. [Электронный ресурс] // Интернет-портал Национальной библиотеки Беларуси. – Режим доступа: <http://portal.nlb.by/portal/page/portal/index/content?lang=ru&classId=8D3DE5D581E243F984-D4FF6DCD6C696D>, свободный. – Название с экрана.